

Obituari

Antoni Anguela i Dotres

La passió per la cultura popular i tradicional i el patrimoni etnològic de Catalunya

Lluís Calvo

Director de la REC (IMF-CSIC)

En la configuració i construcció cultural, social i política d'un país, les variables que conflueixen sempre són força elevades: penetrar en com ha estat el desenvolupament de cadascuna de les parcel·les que configuren la fesomia d'una col·lectivitat esdevé tot un repte. Per tal de reconèixer quin ha estat el paper dels protagonistes veritables d'aquesta configuració, les ciències històriques van crear la prosopografia, metodologia que posa l'èmfasi en el paper que han tingut els individus en els processos esmentats. En aquest sentit, Antoni Anguela i Dotres (Barcelona, 1947-2010) esdevé un autèntic paradigma en la cultura popular i tradicional catalanes: la seva trajectòria és el reflex del paper que ha tingut, i té, tant la cultura popular i tradicional com el patrimoni etnològic catalans en la Catalunya actual. Parlar d'Antoni Anguela significa endinsar-se, de fet, en la història dels darrers decennis del que ha estat la cultura d'arrel popular i tradicional al país. La seva formació d'advocat no li impedí dedicar-se a la seva autèntica passió, la qual esdevingué la seva professió i, a la fi, la seva vida: la cultura popular catalana d'arrel tradicional. Tothom que el conegué va compartir amb ell la passió per practicar, viure i estimular tot allò relacionat amb la cultura: la seva proverbial, i exemplar, bonhomia va fer que, a la fi, l'«Anguela»

fos el motor, discret i respectat, d'una quantitat notable d'actuacions de tot tipus al llarg de molts anys.

Parlar d'una persona estimada i de la seva obra i trajectòria sempre té el risc de caure en l'apologia, per la qual cosa és quasi obligat tenir ben present el context en el qual es dugueren a terme les seves actuacions. En el seu cas, cal remuntar-se a la dècada dels anys seixanta del segle passat, quan les expressions de la cultura popular i tradicional representaven un signe d'afirmació de la identitat catalana davant de la situació política de Catalunya i Espanya. Mercès al seu impuls, el programa *La voz de la sardana* a Ràdio Nacional d'Espanya, esdevingué una finestra oberta a tota la ciutadania per tal de reconèixer el que significava la sardana per a Catalunya: en aquest sentit, cal tenir ben present el que representà la crei-

xent importància de les manifestacions populars i tradicionals en el tardofranquisme, les quals, entre altres coses, esdevingueren un autèntic motor de recuperació progressiva de les llibertats públiques.⁽¹⁾ L'activisme en pro de la sardana, com a expressió ben significativa del que era Catalunya, el duqué a implicar-se, per sempre més, amb el foment de la sardana,⁽²⁾ fins al punt que ha estat l'única persona que ara ha estat guardonada dues vegades (el 1996 i el 2010) amb la medalla al mèrit sardanista que atorga l'Obra del Ballet Popular, tot aportant nous punts de vista per tal que la sardana evolucionés cap a nous reptes i configuracions.

L'activisme sardanista esdevingué l'element que el duqué, el maig de 1981, a deixar la seva professió d'advocat per dedicar-se plenament al foment i promoció de la cultura popular i tradicional catalana en la recent restaurada Generalitat de Catalunya, al Servei de Difusió Cultural. A partir d'aquest moment, es posà de manifest la seva autèntica personalitat; d'ençà de la seva arribada al Departament de Cultura, possiblement va ser la persona de més llarga trajectòria en la vertebració de l'actuació institucional vers la cultura popular i tradicional a Catalunya, i es va convertir, de fet, en la persona que, gràcies a la seva alçada i obertura de mires, esdevingué, en l'àmbit institucional, el punt de connexió entre el que representava —i re-

■ Antoni Anguela (segon per l'esquerra) en la inauguració del Congrés de Cultura Tradicional i Popular (Barcelona, 1981). ARXIU CPCPTC

■ Antoni Anguela, compromès en la vida i en la pràctica amb la promoció de qualsevol expressió de la cultura tradicional i popular. ARXIU CPCPTC

■ Antoni Anguela (al centre, agenollat), organitzant i participant activament en tot allò relacionat amb l'estudi i difusió del patrimoni etnològic. Viatge d'estudiosos del patrimoni al País Valencià, 2009. ARXIU CPCPTC

presenta!— la cultura popular i tradicional i les noves concepcions sobre el patrimoni etnològic sorgides la dècada de 1990.⁽³⁾

Resumir la seva activitat des de la seva arribada el 1981 al Departament de Cultura no és un exercici senzill; tot sorteiant sempre tot tipus de dificultats, personals i administratives, caldria destacar tres grans moments temporals en la seva actuació i intervenció que esdevenen, en si mateixos, claus de volta en l'actuació governamental de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de la cultura popular i tradicional i del patrimoni etnològic:

1. El Congrés de Cultura Tradicional i Popular (Barcelona, 1981/Girona, 1982), el Servei de Cultura Tradicional i el Centre de Documentació i Recerca de

ESDEVINGUÉ [...] UN NEXE ENTRE L'ASSOCIACIONISME POPULAR I TRADICIONAL I EL MÓN PROFESSIONAL

la Cultura Tradicional i Popular (1983)⁽⁴⁾ i totes les actuacions que sorgiren aleshores, per exemple, la Fonoteca i l'Aula de Música Tradicional, actuacions que significaren l'inici efectiu de les tasques institucionals en aquest àmbit.

2. L'exposició «El món de Joan Amades» (novembre de 1990)⁽⁵⁾ i la creació de la *Revista d'Etnologia de Catalunya* (REC)⁽⁶⁾ i del butlletí *Recerca i difusió de l'etnologia catalana* (RIDECA) (1992), accions que esdevingueren un pas de primer ordre en el compromís institucional per promocionar tot allò referit tant a la cultura popular i tradicional com al patrimoni etnològic.

3. La Llei de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural, la fundació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (1993),

l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC) (1993)⁽⁷⁾ i la mostra «De l'ahir i de l'avui. El patrimoni etnològic de Catalunya» (1995)⁽⁸⁾ —pilars del que avui és un dels més exitosos programes de recerca a l'Estat espanyol en aquest sector⁽⁹⁾—, conjunt d'actuacions que configuraren un autèntic bloc que permeté, entre altres coses, l'apropament i el redreçament de les relacions entre el món acadèmic i l'actuació governamental en aquest àmbit i, a la vegada, la implicació del primer en tot allò que impulsà l'avui el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

Antoni Anguela esdevingué la persona que, des de la seva profunda creença en tot el que significava la memòria col·lectiva com a concepte integrador i dinamitzador dels àmbits esmentats, treballà, colze a colze i sempre en un segon pla, amb els diversos responsables del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i del CPCPTC per tal de bastir el conjunt d'actuacions descrites al costat de moltes d'altres, tot esdevenint un autèntic nexa entre l'associacionisme popular i tradicional i el món professional de l'etnologia.

Personalment, des del primer moment en què ens vam conèixer, l'empatia entre ambdós va ser ben forta, tot traduint-se en una sincera i profunda amistat que ens va dur a treballar plegats en força iniciatives; la intensa feina em permeté adonar-me de les qualitats que sempre el van distingir, les quals esdevingueren, en si mateixes, les seves senyes d'identitat personals i professionals: generositat i amistat; habilitat i consens; bonhomia i amabilitat; tenacitat i intel·ligència.

Antoni, gràcies, des del més profund del cor de tots els que et conegueren i treballaren al teu costat per tal de bastir un país en el qual la tradició i la innovació esdevinguessin referents per contribuir a fer un món més intel·ligent, amable i fratern. ■

NOTES

- [1] Vid. Benach, J. A. «La Mercè, una celebració sin ritual». *Barcelona. Metròpolis mediterrànea* 4 (Barcelona, 1987); Pablo, J. «Del Movimiento a la mobilització», *Cultura* 40 (Barcelona, 1992); Calvo, L.; Medina, F. X. «La festa reiventada. La recreació de la festa en Catalunya nes caberes dòmines del franquisme y la democracia». *Cultures* (Oviedo, 1996), p. 127-144.
- [2] Entre altres responsabilitats, president de l'Agrupació Cultural Folklorica de Barcelona, secretari de la Federació Sardanista de Catalunya, director de la publicació periòdica *Som* (1980) i del butlletí *Infosardana*, el qual va fer, setmana a setmana, al llarg de més de 40 anys.
- [3] Vid. Calvo, L.; Mañà, J. «Ethnographica: jornada d'encontre d'entitats i estudiosos de l'etnologia catalana». *REC*, 2 (febrer de 1993), p. 153-154; Ventosa, S. «Seminari sobre el futur Museu Nacional d'Etnologia de Catalunya». *REC*, 5 (Barcelona, juliol de 1994), p. 162, i Iniesta M. «De la suplència a la vigilància. II Jornades del patrimoni etnològic», *id*, p. 163-164.
- [4] Vid. Anguela, A. «El Centre de Documentació i Recerca de la Cultura Tradicional i Popular. Dades per a un balanç». *REC*, 1 (juliol de 1992), p. 80-87.
- [5] Vid. Calvo, L.; Mañà, J. (ed.). *El món de Joan Amades*. Barcelona: Departament de Cultura, 1990.
- [6] Vid. Roma J. «La Revista d'Etnologia de Catalunya y la antropologia». *Revista de Dialectologia y Tradiciones Populares*, LVII (Madrid, 2002), p. 259-270.
- [7] Vid. Comissió Científica Assessora del CPCPTC. «L'inventari del patrimoni etnològic de Catalunya». *REC*, 6 (febrer de 1995), p. 122-132; Calvo, L. «Patrimonio etnológico: perspectivas desde la experiencia en Cataluña». A: González Alcantud, J. A. (ed.). *Patrimonio y pluralidad: nuevas direcciones en antropología patrimonial*. Granada: Diputación Provincial de Granada, 2003, p. 271-294.
- [8] Vid. Calvo, L.; Mañà, J. (ed.). *De l'ahir a de l'avui. El patrimoni etnològic de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura, 1995.
- [9] Català, M.; Costa, R.; Folch, R. «Balanç de catorze anys de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya». *REC*, 33 (novembre de 2008), p. 118-141; CPCPTC. *Balanç 2007-2010*. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2010, p. 22-24.